

– кичик саноат зоналарида фойдаланилмаётган қўплаб ишлаб чиқариш қуввати ва электр энергиясини етказиб бериш тизимидаги муаммолар, қишлоқ жойларида муҳандислик-коммуникация инфратузилмасининг ривожланмаганлиги;

– асосий воситаларни қайта ишлаш ва модернизация қилиш жараёнларида, айниқса, қайта ишлаш саноатига инвестиция ресурсларининг етарлича кирмаётганлиги;

– маҳаллий муҳандислик ва илмий-тадқиқот ишлари, замонавий технологияларнинг йўқлиги. Маҳаллийлаштиришнинг паст даражаси ва ишлаб чиқариш компонентларининг импортга боғлиқ эканлиги;

– инфляциянинг юқори даражасининг сақланиб қолиши инвесторларнинг ишлаб чиқаришга пул маблағларини киритишларига тўсиқ бўлади.

Юқорида келтирилган муаммоларни тизимли ва оқилона ҳал этиш учун Ўзбекистонда кичик саноат зоналарини ривожлантиришнинг узоқ муддатли стратегиясини ишлаб чиқиш талаб этилади. Бунинг учун, аввало, саноат зоналари учун ўрта муддатга мўлжалланган инвестиция сиёсати стратегиясининг пухта ишлаб чиқилган йўналишларини шакллантириш зарур.

Манба ва фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг 2018 йил 28 декабрдаги мамлакатимизни ривожлантиришнинг энг муҳим устувор вазифалари тўғрисидаги Олий Мажлисга Мурожаатномаси. <https://uza.uz/uz/posts/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-oliyas-28-12-2018>

2. Бабанов А.В. Развитие механизма управления инвестиционной привлекательностью региона. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук, – М., 2013. 26 с.

3. Вдовин С.М. Инвестиционная привлекательность как фактор устойчивого развития региона. Экономический анализ: теория и практика. 41 (392) – 2014. – С. 20-27.

4. Литвинцева Г.П., Голдобина А.А. Факторы и пути повышения инвестиционной привлекательности региона // Идеи и идеалы. – 2019. – Т. 11, № 4, ч. 2. – С. 243–266. – DOI: 10.17212/2075-0862-2019-11.4.2-243-266.

5. Asatullayev X.S, Tursunov B.O, Mamanazarov A.A. Korxonalarni rivojlantirish strategiyasi. Darslik. – Т.: “Iqtisod-Moliya”, 2019. 524-b.

6. Мустафақулов Ш.И. Инвестицион муҳит жозибadorлиги: назария, методология ва амалиёт.– Т.: «МАЪНАВИЯТ», 2017. 328-б.

7. Салимов Б.Т, Салимов Б.Б. Кичик саноат зоналарини барпо этиш ва ривожлантиришнинг ташкилий-иқтисодий асосларини такомиллаштириш. – Т.: Иқтисодиёт, 2020. – 135 б.

8. Каримқулов Ж.И. Вгiс мамлакатларида эркин иқтисодий ҳудудлар орқали хорижий инвестицияларни жалб этиш механизми. “Халқаро молия ва ҳисоб” илмий электрон журнали. № 2, апрель, 2019 йил.

9. www.stat.uz- Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси расмий ахборот сайти маълумотлари.

ЎЗБЕКИСТОНДА ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШ АСОСИДА САНОАТ КОРХОНАЛАРИНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ

Дехканова Наргиза Шарифовна -

докторант ТДТУ,

“Саноат иқтисодиёти ва менежмент” кафедраси

Аннотация. Мақолада Ўзбекистонда инвестиция жараёнларини ташкил этишни такомиллаштириш асосида ижтимоий-иқтисодий тараққиётининг муҳим йўналишларидан бири бўлган саноат корхоналарининг самарадорлигини ошириш йўналишлари ва аҳамияти ёритилган.

Таянч тушунчалар: саноат корхоналари, хорижий ва ички инвестициялар, молиявий интеллектуал бойликлар, иқтисодий сиёсат, инвестицион лойиҳа, импорт, экспорт имконияти, инновацион фаолият.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УЗБЕКИСТАНА НА ОСНОВЕ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ

Дехканова Наргиза Шарифовна -

докторант ТГТУ, кафедра

«Экономика и менеджмент в промышленности»

Аннотация. В статье описаны современные подходы, стратегии и роль инноваций в развитии инновационных процессов на промышленных предприятиях Республики Узбекистан.

Ключевые слова: промышленные предприятия, транснациональные корпорации, экономическая политика, стратегия, возможности импорта и экспорта, инновационная деятельность.

WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN UZBEKISTAN ON THE BASIS OF ATTRACTING FOREIGN INVESTMENT

*Dexkanova Nargiza Sharifovna -
doctoral student TSTU, Department
of "Industrial Economics and Management"*

Annotation. The article describes modern approaches, strategies and the role of innovation in the development of innovative processes at industrial enterprises of the Republic of Uzbekistan.

Key words: industrial enterprises, transnational corporations, economic policy, strategy, import and export opportunities, innovation.

Кириш. Миллий иқтисодийни модернизация қилиш, диверсификациялаш, унинг асосий фондларини янги замонавий технологиялар асосида янгилаш, уларни такрор ишлаб чиқариш, янги корхоналарни қуриш, мавжудларини кенгайтириш, реконструкция қилиш, янги ускуна ва технологияларини, транспорт воситаларини сотиб олиш каби ишлар инвестиция орқали амалга оширилади.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясига асосан инвестиция муҳитини такомиллаштириш, мамлакат иқтисодий тармоқлари ва ҳудудларига хорижий, энг аввало, тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни фаол жалб қилиш муҳим йўналишлардан бири сифатида белгилаб берилди [1].

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев 2019 йил учун мўлжалланган энг муҳим устувор вазифалар ҳақидаги Олий Мажлисга Мурожаатномасида инвестицияларга алоҳида тўхталиб, “Жаҳон тажрибаси шуни кўрсатадики, қайси давлат фаол инвестиция сиёсатини юритган бўлса, ўз иқтисодийнинг барқарор ўсишига эришган. Шу сабабли ҳам инвестиция – бу иқтисодий драйвери, ўзбекча айтганда, иқтисодийнинг юраги, десак, муболаға бўлмайди.

Саноатга қўйиладиган инвестициялар саноат тармоқларини ривожлантириш билан бирга, саноат корхоналарига хизмат кўрсатувчи бошқа соҳаларни ривожланишига олиб келади, мавжуд хом ашё ресурсларини ишлаб чиқаришга жалб қилинишига ва натижада Ялпи ички маҳсулот (ЯИМ)ни ортишига олиб келади. Инвестицияларнинг технологик таркиби, ундаги ускуна ва технологияларнинг сўнгги фан-техника ютуқларига асосланганлиги саноатни инновацион ривожлантиришда муҳим ўрин тутади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили. Мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиёти аҳоли даромадларининг ошиши, турмуш шароитининг яхшиланиши, асосан миллий иқтисодийнинг турли соҳа ва тармоқларига жалб этила-

ётган инвестиция маблағларининг ҳажми ва таркибига боғлиқ.

Республикамизнинг бир гуруҳ иқтисодчи-олимлари томонидан “инвестиция”га берилган таърифлари ўзгача маънода бўлиб, уларнинг фикрича, “Инвестиция деганда даромад олиш мақсадида юридик ва жисмоний шахсларнинг барча турдаги мулкӣ, молиявий интеллектуал бойликларни иқтисодий турли тармоқларига узоқ муддатларга йўналтириш ва шу билан ишлаб чиқаришни кенгайтириш ҳамда аҳоли талабларини қондириш тушунилади” - деб таърифлашган [2].

Профессор Д.Ф. Ғозибековнинг фикрича - “инвестициялар аниқ ва ноаниқ, лекин эҳтимоли бор рисклар остида капитални муайян жараёнларга, муайян вақтга боғлаш бўлиб, унинг ҳозирги қийматини сақлаш, капиталлаштириш ва жамғариш мақсадида қаратилган” [3].

У.Ф. Шарп, Г.Ж.Александр, Ж.В.Бейли инвестициялар ҳақида куйидаги фикрларни билдиради: мумкин қадар кенгрок маънода айтганда “инвестициялар – бу келажакда каттарок фойдага эга булиш учун бугунча пулдан ажралишидир” [4].

Иқтисодийнинг глобаллашуви шароитида ва бозор муносабатлари талабларидан келиб чиқиб, жаҳонда инвестициялар учун катъий рақобатли кураш изчил давом етмоқда. Хусусан иқтисодчи олим Проф. Н.Ҳ.Ҳайдаров ўз илмий ишларини корхоналар инвестицион фаолиятида молия-солиқ муносабатларини такомиллаштириш масалаларига бағишлади ва у куйидаги таърифни берди: “Инвестиция - бу мулк шаклидан қатъий назар, тадбиркорлик асосида фаолият кўрсатаётган жисмоний ва юридик шахслар ёки давлатнинг иқтисодий ва ижтимоий самара олиш мақсадида ўз ихтиёридаги молиявий, моддий ва интеллектуал бойликларини қонун доирасида бўлган ҳар қандай тадбиркорлик объектига сарфлашидир” [5].

Тадқиқот методологияси. Тадқиқотни амалга оширишда асосан статистик гуруҳлаш, ва таққослаш илмий абстракциялаш каби илмий тадқиқот усулларидан фойдаланилди, яъни Саноат тармоғининг асосий кўрсаткичлари саноат корхоналарида инвестицион фаолият ди-

намикаси келтириб ўтилди, саноат тармоқлари-га хорижий ва ички инвестицияларни кенг жалб этган корхоналар сони ҳамда эркин иқтисодий ва кичик саноат зоналари фаолиятини динамикаси таҳлил қилинди. Миллий иқтисодиёт рақобатбардошлигини янада оширишда саноат корхоналарига киритилган инвестициялардан кенг фойдаланиш ҳамда соҳани такомиллаштириш борасида хулоса ва таклифлар ишлаб чиқилди.

Таҳлил ва натижалар. Ўзбекистонда иқтисодиётни ривожлантириш мақсадида хорижий инвестицияларни жалб этишни бошқариш, рағбатлантириш ва қўллаб-қувватлаш сиёсати комплекс амалга оширилмоқда. Бу жараёни муваффақиятли юритиш учун республикада қатор фармонлар, қонунлар, ва меъёрий ҳужжатлар қабул қилинди. Улар орасида 2018 йил 1 августдаги «Ўзбекистон Республикасида инвестиция муҳитини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-5495-сон Президент Фармони ҳам мавжуд бўлиб, ушбу меъёрий ҳужжат мамлакатда тўғридан-тўғри инвестицияларни жалб этиш учун энг қулай инвестиция муҳитини шакллантириш мақсадида иқтисодиётни либераллаштириш, давлат бошқарувини ислоҳ қилиш, тадбиркорлик субъектлари фаолиятига аралашувни чеклаш, лицензиялаш ва рухсат бериш тартиб-таомилларини қисқартириш ва соддалаштириш, товарлар (ишлар ва хизматлар)дан эркин фойдаланишни таъминлаш, шунингдек, ҳудудларда зарур инфратузилмани яратишни таъминлайдиган ҳуқуқий асосни янада мукамал тарзда шакллантирди.

Ҳозирги кунда иқтисодиётнинг устувор тармоқларини ривожлантириш учун хорижий инвестицияларни жалб қилиш сиёсати иқтисо-

диётни қўллаб-қувватлаш ва мавжуд бўлган маблағлардан ва имкониятлардан оқилона фойдаланиш, мавжуд шароитларда турли хатарлар ва бойликларни самарали тақсимлаш, биринчи навбатда устувор тармоқларга хорижий инвестицияларни жалб қилиш ва улардан самарали фойдаланиш ҳисобига жаҳон иқтисодий тизимига интеграциялашишга йўналтирилган. Бугунги кунда хорижий сармояларни жалб қилишнинг бир қанча турлари мавжуд:

- капитал иштироки орқали қўшма корхоналар ташкил этиш;
- 100% хорижий иштирокида хорижий корхоналарни ташкил этиш;
- йирик хорижий компаниялар ва фирмаларнинг шўба ва филиалларини ташкил этиш;
- концессия ва лизинг шартномаларини тузиш;
- танлов савдоларини эълон қилиш;
- эркин иқтисодий ҳудудларни шакллантириш;
- молиявий активларни сотиб олиш ва сотиш [6]

2018 йил 1 январ ҳолатига кўра, чет эл сармояси иштирокидаги мавжуд корхоналарни иқтисодий фаолият турлари бўйича кўриб чиқсак, энг кўп саноатда -2438 донага тўғри келади (44,2%), савдо учун 1055 та (19,1%) ва бошқа турдаги 993 (18,4%), соғлиқни сақлаш ва ижтимоий хизматлар кўрсатиш бўйича энг кичик кўрсаткич 74 тани ташкил этади (1,3%), ахборот ва коммуникатсия соҳасида 126 та (2,3%), қишлоқ хўжалиги, ўрмон хўжалиги ва балиқчилик саноати учун 159 та (2,9%), транспорт ва сақлаш -161 та (2,9%), турар жой ва овқатланиш хизмати 220та (4,0%) ва 291та қурилиш корхона (5,3%).

1-расм. Хорижий капитал иштирокида фаолият кўрсатаётган корхоналарнинг улуши

Ўзбекистон Республикасида инвестиция кўрсаткичлари динамикаси

Кўрсаткичлар	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	январь-сентябрь 2018
Инвестициялар, млрд. АҚШ долл.	7,2	8,5	10,0	10,5	12,1	13,7	15,2	16,3	16,2	13,4	8,9
Хорижий инвестициялар млрд. АҚШ долл.	2,2	2,8	2,8	2,2	2,5	2,6	3,0	3,2	3,6	3,3	2,2
Тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар, млрд. АҚШ долл.	1,8	2,4	2,5	1,9	1,9	2,1	2,4	2,4	2,5	2,5	0,9
Аҳоли жон бошига инвестициялар, АҚШ долл.	265,2	307,9	353,6	356,8	405,1	452,8	495,6	525,4	509,1	412,5	270,1
Аҳоли жон бошига хорижий инвестициялар, АҚШ долл.	79,5	99,7	100,1	76,6	82,7	87,3	98,2	103,8	112,3	103,4	67,5
Аҳоли жон бошига тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар, АҚШ долл.	66,0	85,7	87,1	63,9	65,2	68,1	77,2	76,6	77,9	77,0	27,4

Манба: Ўзбекистон Республикаси давлат статистика қўмитаси маълумотлари асосида тайёрланган.

Қуйидаги натижаларга иқтисодиётда модернизация қилиш ва таркибий ўзгартиришлар жараёнини жадаллаштирмасдан, уни муҳим тармоқларига хорижий ва ички инвестицияларни кенг жалб этган ҳолда техник ва технологик жиҳатдан янгилаш орқали эришилади.

Қуйидаги 1-жадвал маълумотларидан кўринадик, 2010-2017 йиллар давомида Ўзбекистон Республикаси бўйича жами асосий капиталга инвестициялар қарийб 4,5 баробарга ортган. Унинг ҳажми 2010 йилда 15338,7 млрд сўмни ташкил этган бўлса, 2017 йилда 68423,9 млрд сўмгача ортиб борган.

Чет эл инвестицияси жалб қилинган корхона (кичик ёки йирик корхона бўлса ҳам) даромадининг маълум қисми солиқдан озод қилинади. Чунки бундай кичик корхоналарга ишлаб чиқаришни кенгайтиришда инвестиция ва янги технологияни жорий қилиш учун имконият яратиш мақсадга мувофиқдир.

Мамлакат иқтисодиётини таркибий ўзгартириш, тармоқларни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилашга доир лойиҳаларни амалга ошириш учун инвестицияларни жалб қилиш борасида бажарилаётган ишлар алоҳида эътиборга лойиқ.

Ўзбекистон Республикасида инвестиция кўрсаткичлари динамикаси

Кўрсаткичлар	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	январь-сентябрь 2018
Инвестициялар, млрд. АҚШ долл.	7,2	8,5	10,0	10,5	12,1	13,7	15,2	16,3	16,2	13,4	8,9
Хорижий инвестициялар млрд. АҚШ долл.	2,2	2,8	2,8	2,2	2,5	2,6	3,0	3,2	3,6	3,3	2,2
Тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар, млрд. АҚШ долл.	1,8	2,4	2,5	1,9	1,9	2,1	2,4	2,4	2,5	2,5	0,9
Аҳоли жон бошига инвестициялар, АҚШ долл.	265,2	307,9	353,6	356,8	405,1	452,8	495,6	525,4	509,1	412,5	270,1
Аҳоли жон бошига хорижий инвестициялар, АҚШ долл.	79,5	99,7	100,1	76,6	82,7	87,3	98,2	103,8	112,3	103,4	67,5
Аҳоли жон бошига тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар, АҚШ долл.	66,0	85,7	87,1	63,9	65,2	68,1	77,2	76,6	77,9	77,0	27,4

Манба: Ўзбекистон Республикаси давлат статистика қўмитаси маълумотлари асосида тайёрланган

Жадвал натижалари иқтисодиётда модернизация қилиш ва таркибий ўзгартиришлар жараёнини жадаллаштирмасдан, уни муҳим тармоқларига хорижий ва ички инвестицияларни кенг жалб этган ҳолда техник ва технологик жиҳатдан янгилаш орқали самарадорликка эришилади.

Қуйидаги 2-жадвал маълумотларидан кўринадик, 2010-2017 йиллар давомида Ўзбекистон Республикаси бўйича жами асосий капиталга инвестициялар қарийб 4,5 баробарга

ортган. Унинг ҳажми 2010 йилда 15338,7 млрд сўмни ташкил этган бўлса, 2017 йилда 68423,9 млрд сўмгача ортиб борган.

Саноат соҳасидаги тоғ-кон саноати ва очиқ конларни ишлаш йўналишига йўналтирилган инвестициялар таҳлил даври бошида 1514,6 млрд сўмни ташкил этган бўлса, давр охирида 14203,8 млрд сўмгача ёки қарийб 9,4 мартага ортган. Бу кўрсаткич Республика бўйича ўсиш даражасидан икки марта кўпдир.

Ўзбекистон Республикасида алоҳида иқтисодий фаолият турлари бўйича асосий капиталга инвестициялар, млрд.сум

Кўрсаткичлар	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2017 йил 2010 йилга нисбатан,%
Ўзбекистон Республикаси бўйича жами	15338,7	17953,4	22797,3	28694,6	35233,3	41670,5	48083,1	68423,9	446
Тоғ- кон саноати ва очиқ конларни ишлаш	1514,6	2164,7	3204,1	4632,3	6973,4	9701,1	7173,4	14203,8	938
Ишлаб чиқарадиган саноат	2334,9	3016,4	3714,7	4082,0	4780,7	5346,2	8992,1	12238,1	524
Электр, газ, буғ билан таъминлаш ва ҳавони кондициялаш	895,9	908,6	969,0	1317,6	1687,6	2244,5	2722,7	5472,2	611

Манба: Ўзбекистон Республикаси давлат статистика қўмитаси маълумотлари асосида тайёрланган

Ўзбекистон иқтисодиётининг ишлаб чиқарадиган саноат тармоқларида ҳам асосий капиталга инвестицияларнинг динамикаси ўсиш тенденциясига эга бўлиб, 2010 йилда унинг ҳажми 2334,9 млрд сўм бўлгани ҳолда 2017 йилда 12238,1 млрд сўмни ташкил этган. 2017 йили 2010 йилга нисбатан 524 фоизга ортган. Электр, газ, буғ билан таъминлаш ва ҳавони кондициялаш соҳасига 2010 йилда 895,9 млрд сўм инвестициялар жалб этилган бўлса 2017 йили унинг ҳажми 5472,2 млрд сўмга етган ёки 611 фоизга ортган.

2019 ва кейинги йилларда амалга ошириладиган, тўғридан-тўғри инвестициялар иштирокидаги тармоқ инвестиция лойиҳалари рўйхатидан бир қатор катта лойиҳалар ўрин олган. Жумладан, 2019 йилда умумий қиймати 4 880,5 млн. АҚШ доллари эквивалентида инвестицион лойиҳалар режалаштирилган бўлиб, 2019 йилнинг ўзидаёқ 2417,3 млн. АҚШ доллари ўзлаштирилиши башорат қилинмоқда. Ушбу инвестицион лойиҳаларни молиялаштириш манбалари

бўйича таҳлил қиладиган бўлсак, 2019 ва кейинги йилларда 2 882,6 млн. АҚШ доллари корхоналарнинг ўз маблағлари ҳисобидан, 51,6 млн. АҚШ доллари тижорат банклари кредитлари ҳисобидан ва 21 946,3 млн. АҚШ доллари тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар ҳисобидан молиялаштириш режалаштирилмоқда.

Ҳозирги кунда республикада 90 та мамлакат хорижий сармоялар иштирокидаги 4 мингдан зиёд корхона фаолият юритмоқда ва уларнинг 20 фоизи тўлиқ хорижий инвестициялар ҳисобига ташкил этилган (100%).

Давлат статистика қўмитасининг маълумотларига кўра, 2018 йил 1 ноябрь ҳолатига Ўзбекистонда хорижий капитал иштирокида фаолият юритаётган корхоналар сони 7155 тага етди. Ўтган йилга нисбатан фаолият юритаётган корхоналар сони қарийб учдан бир қисмга ёки 1734 тани ташкил этди. Улардан 3837 таси кўшма корхоналар, 3318 таси хорижий корхоналар.

Хорижий капитал иштирокидаги корхоналарни 2018 йилга тақсимлаш (жамига нисбатан % да)

	Корхоналар сони	Корхоналарнинг улуши
Жами	7560	100
Саноат	2871	40,1
Савдо	1549	21,6
соғлиқни сақлаш ва ижтимоий хизматлар	90	1,3
ахборот ва коммуникациялар	188	2,6
ташиш ва сақлаш	206	2,9
қишлоқ хўжалиги, ўрмон хўжалиги ва балиқчилик	310	4,3
турар жой ва овқатланиш хизматлари	295	4,1
Қурилиш	451	6,3
бошқа турлар	1195	16,7

Манба: Ўзбекистон рақамларда. Статистик тўплам. Давлат статистика қўмитаси РУз. Т.2018.-178б.

Хулоса ва таклифлар. Хулоса киладиган бўлсам инвестициялар орқали корхоналарнинг капитал жамғарилишига, натижада корхонанинг инновацион маҳсулотлар ишлаб чиқариш имкониятларини кенгайтиришга эришилади. Ўзбекистон саноати ривожланишининг асосий мақсади, нафақат ушбу иқтисодиёт секторида ўсиш суръатларини оширишга интилиш, балки

бой табиий ресурслар салоҳиятидан фойдаланиш орқали устивор тармоқлар ва ишлаб чиқаришни ривожлантириш, унинг замонавий таркибини шакллантириш, хорижий инвестицияларни жалб этган ҳолда, ташқи ва ички бозорда мамлакат саноати рақобатбардошлиги ва самардорлигини ошириш учун чора-тадбирлар мажмуини шакллантиришдан иборат.

Манба ва фойдаланилган адабиётлар руйхати:

1. *Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги фармони. ПФ-4947-сон, 2017 йил 7 февраль. – Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 2017 й., 6-сон, 70-модда.*
2. *Рафиқов О.Д. Инвестиции. Учебник, Изд. КНО-РУС, 2014 г., 142 стр.*
3. *Ғоziбеков Д.Ғ «Инвестицияларни молиялаштириш муаммолари» мавзусидаги иқтисод фанлари доктори илмий даражасини олиш учун диссертациони автореферати. Т., 2002, 16-б.*
4. *Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж.: “Инвестиции”. – М.: ИНФРА-М, 1998.*
5. *Ҳайдаров Н.Ҳ “Иқтисодиётни эркинлаштириш шароитида корхоналар инвестицион фаолиятидаги молия-солиқ муносабатларини такомиллаштириш масалалари”. Иқтисод фанлари доктори илмий даражасини олиш ёзилган диссертация. – Т.: 2003.*
6. *И. Хотамов, У. Алиқулов “Инвестициявий фаоллик”. Монография ТДИУ, 2020, 170-бет.*
7. *Dekhanova N. Sh. Modern approaches to the implementation of innovative processes in industrial enterprises : сборник межд. конф. «Проблемы и перспективы в области экологии окружающей среды в инновационной техники и технологии». – Ташкент, 2020. – С. 401–403.*
8. *Дехканова Н.Ш. Организация инновационных кластеров в управлении инновационно-инвестиционной деятельностью промышленных предприятий // Экономика и инновационные технологии научный электронный журнал. – 2020. – № 4. – С. 179–184.*